

názory & vzdělávání

Wilfried
Martens Centre
for European Studies

„Flexibilita bez limitů.“

Důsledky koronaviru na politickou
ekonomiku

Eoin Drea

Koronavirus (COVID-19) se rychle rozšiřuje po celém světě. Je to velice snadno přenosný virus, který postihuje nejzávažněji skupiny starších obyvatel. Nevyjasněné otázky zůstávají zejména v nahlížení na možný rozsah nediodagnostikovaných případů, a zda virus přirozeně ustoupí s příchodem jara. K 16. 3 bylo na celém světě přes 170 000 případů nakažených a více než 6500 mrtvých. Všechny evropské státy se nyní připravují na vzrůstající počty nakažených osob, které budou vyžadovat léčbu a hospitalizaci. 11. března označila Světová zdravotnická organizace (WHO) COVID-19 za světovou pandemii.

Pochopitelně se velká část současných vyjádření ohledně viru stále soustředí na proměnlivost situace v počtu nakažených, úmrtnosti a míry opatření v různých státech. Úroveň obav ve společnosti nad možnými důsledky viru, omezení aktivit z celého spektra celodenních aktivit každodenního života, od návštěvy kin po kavárny, od základních škol po univerzity až po podnikání, jsou v současné době hlavní debatou v médiích. Jedná se o obrovskou změnu v zacílení priorit celé společnosti kvůli maximální ochraně života a zdraví všude, kde to jen lze.

Okamžité dopady budou těžké a velice rozsáhlé.

Abychom opravdu pochopili dlouhodobé ekonomické a politické dopady pro Evropu, je důležité podívat se do minulosti na krátkodobé výkyvy (společenské chování, akciový trh, všeobecná nálada v rámci obchodu). Na základě zkušeností z Číny (a v menší míře také Jižní Koreje a Itálie), je jasné, že rozsáhlá a dlouhotrvající ochranná opatření jsou v boji s touto nákazou nutná. Nicméně, takováto opatření jsou doprovázena rapidním zhoršením ekonomiky. Například u Číny IMF odhaduje, že zatímco pokles výroby je srovnatelný se začátkem světové finanční krize, úpadek ve službách se zdá být v tento moment větší – odráží to velký dopad sociální odtažitosti.

Indexy čínské výrobní a nevýrobní ekonomické aktivity klesly v únoru o 14 % a 25 %. Novější data ukazují na mnohem výraznější dopad na čínskou ekonomiku, než se očekávalo. Částečná data z Itálie týkající se druhého víkendu, kdy byly povinně zavřeny podniky, obchody apod. po celé Itálii, ukazují na 96 % úpadek příjmů pro oděvní/ módní podniky a 70-80% pokles v případě barů a restaurací. Ještě před zavedením opatření v Belgii, zaznamenaly hotely v Bruselu v rámci rezervací pokles o 70 %. Nutno podotknout, že ke konci roku 2019, ještě před propuknutím COVID-19, hlavní ekonomiky v Evropě již zažívaly zpomalení ekonomického růstu. Předpověď italské ekonomiky dle Evropské komise, vedle ostatních členských států EU, značila snížení růstu na 0,3 %.

Během počáteční fáze COVID 19 se opatření vlád soustředí na zamezení šíření a na pokusy oddálit vlnu pozitivních případů, které by byly zdrcující pro sociální služby. To znamená okamžité dodatečné veřejné výdaje v oblastech jako je zdravotní péče a zajištění bezpečnosti. Další výdaje budou při poskytování sociálního zabezpečení a dalších dávek pro zaměstnance na nemocenské, drobné podnikatele nebo pro ty, kteří z podstaty své profese nemohou pracovat. Navíc současně dochází k rušení letů, akcí, obchodních cest, dovolených, sportovních událostí a dokonce běžného fungování parlamentů. To určuje negativní dopad na obou stranách – jak na straně nabídky, tak na straně poptávky, což vypadá na mnohem vážnější scénář, než k němuž došlo v průběhu desetiletí hospodářské a finanční krize začínající v roce 2008.

Dlouhodobější scénáře předpovídají výrazné ekonomické narušení

Díky zkušenostem posledních několika měsíců (a posledních tří týdnů v Evropě) je možné rozdělit tyto scénáře do dvou možných kategorií, které by mohly nejspíše nastat

1. Scénář: krátkodobý světový dopad následovaný rychlým zotavením

Tento nadějný scénář počítá, že opatření zavedena v Itálii a ostatních zemích jsou z velké části úspěšná. Díky tomuto, plus zavedení preventivních opatření v ostatních státech, které nejsou tak moc zasaženy, můžeme dostat virus pod kontrolu do konce Q2 (června), 2020. Nicméně, i za tohoto scénáře vyhlídky na světový hospodářský růst výrazně spadly oproti předpovědi očekávaného růstu před COVID-19. Například, lednová předpověď globálního růstu 3,5 % v roce 2020 již byla snížena na méně než 2,5 % s možností dalšího poklesu (pod 2 %) v nadcházejících dnech.

2. Scénář: dlouhodobější ekonomický dopad vycházející z všeobecnějšího pojetí pandemie

Tento scénář je predikovaný pro širší, méně omezené šíření viru COVID-19 do hlavních ekonomik. Šok na poli s nabídkou a poptávkou bude trvat do Q3/ Q4 2020, s vážným stresem (dokonce částečným kolapsem) v klíčových sociálních službách ve státech se slabší schopností poskytování sociálních služeb. Za tohoto scénáře se světový růst obrátí do negativní oblasti na zbytek roku, s možností spadnout až tak nízko jako je -1,5 až -3 %. Abychom tento scénář dali do kontextu, roční růst zůstal během období ekonomické krize od roku 2008 do roku 2015 pozitivní (v přebytku 2,5 %). Mnoho analytiků tvrdí, že světová recese, tolik předvídaná při tomto scénáři, je nyní nevyhnutelná.

Riziko nákazy představuje dlouhodobý výrazný risk

Kromě přímých ekonomických ztrát spojených s vyššími vládními výdaji (a sníženými příjmy) je zde širší riziko nákazy ostatních oblastí ekonomiky, což představuje daleko výraznější dlouhodobý risk. Ačkoliv je ještě brzy předvídat druhotné dopady COVIDu- 19 na širší světové zásobovací řetězce, vážný rozmach pandemie s ohniskem nákazy v Itálii dost možná vyvolá otázku stability italského bankovního systému a v širším měřítku otázku stability Eurozóny.

Pokud se scénář 2 naplní během následujících měsíců a italská vláda bude nucena odpovědět delší finanční podporou, pravděpodobnost větší nestability trhu se značně zvýší. Jak je známo, ještě předtím, než COVID-19 byl v Číně identifikován, bylo možné italskou ekonomiku charakterizovat vysokým podílem nefinančních úvěrů na jejich bankovních bilancích, vysokým veřejným dluhem, nízkým růstem ekonomiky a velice omezenými reformami ekonomické struktury posledních let. Itálie a Eurozóna zůstávají velice zranitelné pro další finanční spekulace trhu.

Čím déle se bude virus dále šířit, tím větší to bude mít dopad na sekundární ekonomickou náказu

Finanční trhy budou brzy, pokud tomu již tak není, z velké části řízeny „politikou ekonomiky strachu,“ jak nedávno poznamenal ekonom Mohamed A. El-Erian

Ekonomické následky

Je zde důležitých pět rozhodujících klíčů

1. Bude potřeba více finanční podpory

Zmírňující finanční opatření, která již byla ohlášena v mnoha zemích (zahrnující Itálii, Irsko, Británii a Spojené státy) a mezinárodními organizacemi (Evropská komise, IMF, Světová banka) nebudou dostačující k vyrovnání zpomalení ekonomické aktivity způsobené pandemií COVID-19. Bude potřeba další, signifikantně větší, finanční podpora. Jenom za týden vystoupal finanční balíček na podporu Itálie ze 4 miliard eur na nynějších 25 miliard eur. To se rovná zvýšení z 0,2 % HDP na 1,3 % HDP. V následujících dnech toto zvýšení bude stále dramaticky narůstat. Tyto rozšiřující balíčky finanční pomoci jednotlivých států by měly být podporovány, a kde se dá, koordinovány s již ohlášenými opatřeními na úrovni EU. Další koordinace opatření by měla probíhat na celosvětové úrovni mezi EU, IMF, Světovou bankou a hlavními světovými ekonomikami.

2. Fiskální politika musí nést odpovědnost a být koordinována s měnovými opatřeními

Je zde trochu více možností, jak měnová opatření a centrální banky mohou podpořit růst kromě zajištění dostatečné likvidity na trzích a zajištění poptávky na trhu se státními dluhopisy. Měnový arzenál je prakticky prázdný. Uvnitř Evropy, budou muset být primární zdroje podpory fiskální, přicházející prvotně ze členských zemí, ale také ze zdrojů EU. Nervózní reakce trhu na ECB balíček opatření oznámených 12. března ukazuje křehkost světového finančního prostředí. Měla by být podpořena voláním Christiny Lagardové po užším peněžním a fiskálním systému. Evropská centrální banka musí také koordinovat opatření s ostatními světovými centrálními bankami. Udržení kontinuity akomodativního postoje ECB bude mít zásadní význam v následujících týdnech pro udržení bankovní stability a zajištění likvidity bankovního sektoru a fungování širších finančních trhů. Na politické úrovni by opatření ECB měla být jasně podporována.

3. Rapidní a signifikantní uvolňování je požadováno na národních úrovních

Finanční Bruegelův návrh na snížení sociálních bezpečnostních příspěvků o 50 % na tři měsíce odpovídá asi 2,5 % evropského HDP (bude financován většími schodky rozpočtu). V této souvislosti a při zohlednění pandemického scénáře, celkové přímé finanční náklady na podporu (zahrnující zvýšení výdajů na zdraví a další ekonomické oblasti), v Evropě pravděpodobně překročí hranici 6 % až 8 % HDP v řádu šesti měsíců či méně. Jestliže budou podpůrná opatření vyžadována na širší ekonomické úrovni, mohly by se tyto finanční náklady potencionálně signifikantně zvýšit, aby se zabránilo rapidnímu nárůstu nezaměstnanosti.

Obecné směřování těchto opatření by mělo být podporováno, ale na evropské úrovni nemusí být příliš normativní. Podpora na státní úrovni – daňové osvobození, hotovostní injekce malým podnikům nebo slevy na sociálním zabezpečení – se nejlépe formulují na národní úrovni, protože bere v potaz místní podmínky a priority.

4. „Flexibilita bez omezení“ je na evropské úrovni podporována

Mantra ECB „Ať to stojí cokoli“ během ekonomické krize by měla být nyní vztažena na evropskou fiskální odpověď na krizi způsobenou virem COVID-19 bez ohledu na krátkodobé dopady na rozpočet. Tento přístup (podporovaný Bruegelem) by měl být součástí obecnější, rychlejší a koordinovanější fiskální odpovědi vyzdvihnuté v bodech 1 a 2 výše.

Body 3 a 4 by měly být výslovně podporovány na úrovni EU uznáním, že další výdaje potřebné pro boj s COVID-19 spadají pod existující legislativní rámec rozpočtových pravidel Eurozóny čelit „neobvyklým událostem mimo kontrolu vlády.“ Tato skutečnost by měla být široce komunikována s finančními trhy a formovat základnu fiskálních opatření na národních úrovních v následujících týdnech. Na základě zkušeností z jiných globálních hospodářských krizí se dá předvídat, že šok, způsobený virem COVID-19 bude delší a hlubší, než se v současnosti očekává.

5. Reforma Eurozóny: Nic neděláním už nadále není možností na stole

I když je velice snadné se zaplést do technických detailů krátkodobého ekonomického dopadu, je důležité si uvědomit, že COVID-19 zastupuje krátkodobý ekonomický šok. Ale když si volatilita trhu a investorů najde cestu ven z finančního systému, v nadcházejících měsících přijde zásadní otázka, jaká je budoucnost Eurozóny vzhledem k rozsahu vynaložených dodatečných výdajů? V této souvislosti je velice důležité, aby diskuze o reformě ekonomické správy Eurozóny začaly okamžitě. Zatímco problémy jako dokončení bankovní unie musí být součástí této práce, musí být také diskutovány daleko zásadnější otázky týkající se toho, jak je Eurozóna konturována a spravována. Reforma Eurozóny se zastavila v roce 2014. Podnět a pocit urgentnosti vzniklý z řecké krize se rychle ztratil. Krize COVID-19 dává EU další příležitost, dost možná poslední, k uplatnění nároku na vedení debaty ohledně reformy Eurozóny. Vzhledem k závažnosti hospodářské situace, již nicneděláním není možností. Paralelně se snahou o dosahování

názory & vzdělávání

dlouhodobých cílů (úroveň učitelů a ředitelů, transformace kurikula) je nutné hledat nástroje efektivní a rychlejší změny v systému “jaký je”. V tomto smyslu se nabízí redesign “high stakes” zkoušek (přijímací zkoušky na SŠ, maturity, přijímací zkoušky na VŠ).

O autorovi:

Dr. Eoin Drea je vedoucí výzkumný pracovník v Centru pro Evropská studia Wilfrieda Martense a vědecký pracovník na univerzitě Trinity College v Dublinu.

Ke stažení dostupné na: <http://www.top-az.eu/ke-stazeni/>

TOPAZ ani WMCES nenesou žádnou odpovědnost za fakta či názory vyjádřené v této publikaci. Názory publikované v této studii nejsou názory TOPAZu ani WMCES. Plná zodpovědnost za názory leží na autorovi.